

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR. 410.009.08.2019

Pan Leszek Dorula
Burmistrz Miasta Zakopane
ul. Tadeusza Kościuszki 13
34-500 Zakopane

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/077 – Zapobieganie rozprzestrzenianiu się barszczy kaukaskich w Polsce

II. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta Zakopane, ul. Tadeusza Kościuszki 13, 34-500 Zakopane (<i>Urząd lub Gmina</i>)).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Burmistrz Leszek Dorula, od 1 grudnia 2014 r. Poprzednio kontrolą funkcję Burmistrza pełnił Pan Janusz Majcher
Zakres przedmiotowy kontroli	Prawidłowość i skuteczność zwalczania barszczy kaukaskich
Okres objęty kontrolą	2013–2019 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych w jednostce)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontrolerzy	Łukasz Chudzik, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/127/2019 z 12 lipca 2019 r. (akta kontroli str.1)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: *ustawa o NIK*.

III. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Urzędu Miasta w Zakopanem w zakresie zwalczania barszczy kaukaskich (barszczu Sosnowskiego i Mantegazziego).

Uzasadnienie oceny ogólnej

W okresie objętym kontrolą Gmina realizowała działania w zakresie inwentaryzacji i zwalczania barszczy kaukaskich, przy czym w latach 2013-2014 zadania te ograniczone były tylko do terenów będących we władaniu Gminy. Począwszy od 2015 r. zarówno inwentaryzacja, jak i zwalczanie prowadzone było na obszarze całej gminy.

W 2015 r. Gmina uczestniczyła w projekcie „Środowisko bez barszczu Sosnowskiego”, prowadzonym przez Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, a od 2016 r. corocznie otrzymywała dotacje z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie. W wyniku udziału w powyższych działaniach zmniejszono areał występowania tej rośliny z 8,63 ha w 2015 r. do 5,9 ha w 2019 r. (o 32%).

Gmina podejmowała również działania mające na celu zwiększenie świadomości mieszkańców na temat zagrożeń związanych z barszczami kaukaskimi. W 2014 r. zorganizowała szkolenie dla mieszkańców, a co roku na tablicy ogłoszeń, jak i na stronie internetowej Gminy zamieszczano informacje ostrzegające o barszczu Sosnowskiego. W miejscach często odwiedzanych przez turystów umieszczano tablice ostrzegawcze o niebezpieczeństwie związanym z występowaniem barszczu Sosnowskiego.

NIK zwraca uwagę, że ze względu na stanowiące zagrożenie dla zdrowia ludzi właściwości barszczu Sosnowskiego, konieczne jest kontynuowanie prowadzonych dotychczas działań identyfikacji i eliminacji jego stanowisk, aby zapobiec odrastaniu i rozprzestrzenianiu się tej rośliny. Szczególną uwagę należy poświęcić obszarom zajętym przez barszcze kaukaskie, znajdującym się w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków turystycznych, a także cieków wodnych, które są głównym sposobem rozprzestrzeniania się barszczy kaukaskich na terenie Zakopanego.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Urzędu Miasta Zakopane³ zadania związane z likwidacją barszczu Sosnowskiego realizował Wydział Ochrony Środowiska. Zadania te przypisano w zakresie czynności jednemu z pracowników Wydziału. Pracownik ten, podobnie jak i jego poprzednik zajmujący się organizacją i zwalczaniem barszczy kaukaskich, posiadał wykształcenie wyższe w kierunku ochrony środowiska oraz ogrodnictwa.

(akta kontroli str. 2-45)

W Gminie nie obowiązywały pisemne procedury odnoszące się do sposobu walki z barszczami kaukaskimi. Jak wyjaśnił Burmistrz przyjęto zasadę polegającą na corocznym zwalczaniu barszczu Sosnowskiego na kilku etapach w okresie wegetacyjnym rośliny.

Inwentaryzację barszczy w latach 2013–2014 przeprowadzał pracownik gminy, ponieważ gmina w tamtym okresie zwalczała barszcz z własnych środków i nie

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Zarządzenie Burmistrza Miasta Zakopane nr 265/2017 z dnia 14 grudnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Zakopane.

otrzymywała dofinansowania. Inwentaryzacja polegała na oględzinach terenu i naniesieniu na mapę z zaznaczonymi numerami działek obszarów występowania barszczy.

W 2015 r. Gmina przystąpiła do projektu „Środowisko bez barszczu Sosnowskiego” prowadzonego przez Uniwersytet Rolniczy w Krakowie (*UR w Krakowie*). Wówczas inwentaryzację, zgodnie z podpisaną umową, przeprowadził UR w Krakowie.

Począwszy od 2016 r. Gmina corocznie korzystała z dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie (*WFOŚiGW w Krakowie*) na walkę z barszczem Sosnowskiego. W tym okresie inwentaryzacje sporządzane były przez UR w Krakowie przy współpracy Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Zakopane. Po przeprowadzeniu inwentaryzacji sporządzano dokument „Opinie na temat zasadności wykonania zabiegów likwidacji barszczu”. W opinii tej zamieszczano wykaz działek, na których występuje barszcz, wraz z określeniem powierzchni jaką zajmuje.

Ponadto każdy z mieszkańców mógł zgłosić w Urzędzie fakt występowania barszczy na swojej posesji.

(akta kontroli str. 56-57, 150-195, 451-453)

Gmina nie występowała o dofinansowanie działań związanych z inwentaryzacją barszczy. Inwentaryzacja w latach 2013-2014 obejmowała jedynie tereny będące własnością Gminy. W okresie tym stwierdzono występowanie barszczu Sosnowskiego na powierzchni ok. 10 ha (działki gminy). Począwszy od 2015 r., kiedy Gmina przystąpiła do projektu prowadzonego przez UR, inwentaryzacja obejmowała wszystkie tereny gminne, prywatne oraz należące do Skarbu Państwa. W 2015 r. stwierdzono występowanie barszczu Sosnowskiego na obszarze 8,63 ha Gminy (w tym również na terenach nie będących własnością Gminy). Powierzchnia ta zmniejszyła się do 5,9 ha w 2019 r.

(akta kontroli str. 58-61, 64-65, 196-199)

W latach 2013–2014 do właścicieli terenów prywatnych wysyłano pisma bądź kierowano straż miejską w celu skłonienia właścicieli do niszczenia barszczy.

(akta kontroli str. 57, 67-71, 120-147, 196,199)

W okresie objętym kontrolą Gmina modyfikowała sposoby walki z barszczem Sosnowskiego.

W latach 2013–2014 barszcz zwalczano w trzech etapach w okresach wegetacyjnych roślin. Stosowano chemiczne opryski w odległości nie mniejszej niż 2m od brzegu cieków wodnych i zabiegi mechaniczne, tj. ścięcie i zebranie do utylizacji kwiatostanów w odległości mniejszej niż 2 metry od cieków wodnych.

W 2015 r. barszcz Sosnowskiego zwalczano w czterech etapach, stosując mieszane metody: zabiegi agrotechniczne ręczne, zabiegi chemiczne (oprysk ciągnikiem lub ręczny strzykawkowy) oraz opryski ręczne (plecakowy).

Od 2016 r. barszcz Sosnowskiego w każdym roku zwalczany jest w trzech etapach polegających na: chemicznych opryskach mieszaniną środków w pasie powyżej dwóch metrów od cieków wodnych oraz zabiegi agrotechniczne (wykopywanie ręczne lub ucinanie szyjki korzeniowej oraz zabiegi chemiczne dozowanie środków chemicznych do szyjki korzeniowej ściętej rośliny) w pasie poniżej 2m od cieków wodnych.

(akta kontroli str. 57-58, 65, 68-71)

Gmina monitorowała liczbę stanowisk barszczy poprzez coroczne przeprowadzanie inwentaryzacji. W każdym roku objętym kontrolą, z wyjątkiem 2015 r., inwentaryzacje były przeprowadzane w pierwszej połowie roku celem określenia ilości występowania barszczu i oszacowania kosztów zwalczania. Na tej podstawie

gmina wysyłała zapytania ofertowe do firm celem wyboru wykonawcy, który miał usunąć barszcz. W każdym roku do umowy podpisanej z wykonawcą załączano inwentaryzację ze wskazaniem działek, na których miał być niszczony barszcz Sosnowskiego.

(akta kontroli str. 66, 150-195)

14 kwietnia 2015 r. Gmina podpisała umowę nr WOŚ/10/2015 z UR w Krakowie, na inwentaryzację, monitoring i zniszczenie Barszczu Sosnowskiego na terenach Gminy, w ramach realizowanego projektu „Środowisko bez Barszczu Sosnowskiego”. Zgodnie z zawartymi w umowie zapisami Gmina wpłaciła na konto UR w Krakowie kwotę 55 693,92 zł. Gmina ponosiła 15% kosztów całości zadania.

Od 2016 r. Gmina otrzymywała dotację z WFOŚiGW w ramach realizacji zadania *Likwidacja barszczu Sosnowskiego na terenie województwa małopolskiego*. Uchwały Zarządu WFOŚiGW przewidywały dofinansowanie w wysokości do 90% kosztów kwalifikowanych poniesionych przez Gminę. W 2016 r. dotacja wynosiła 36 489,36 zł, co stanowiło 90% całkowitego kosztu zadania w wysokości 40 543,74 zł, w 2017 r. 20 412,00 zł, co stanowiło 90% całkowitego kosztu zadania w wysokości 22 680,00 zł, w 2018 r. 21 747,47 zł, co stanowiło 84,43% całkowitego kosztu zadania w wysokości 25 758,00 zł, w 2019 r. 21 600,00 zł, co stanowi 80% całkowitego kosztu zadania w wysokości 27 000,00 zł. W 2018 r. i w 2019 r. dotacja została zmniejszona z uwagi na ograniczoną pulę środków w Programie „*Likwidacja barszczu Sosnowskiego na terenie województwa małopolskiego*”.

(akta kontroli str. 67, 86-103, 200-203)

W latach 2016–2019 Gmina, otrzymując dotację z WFOŚiGW, była zobowiązana do wyboru wykonawcy zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁴. Ponieważ w każdym roku wartość zamówienia nie przekraczała 30.000 euro, ustawy nie stosowano. Zgodnie z zarządzeniem Burmistrza Miasta Zakopane⁵ w przypadku zamówień na usługi zwalczania barszczy, co roku wysyłano zapytania ofertowe drogą mailową lub listowną do wykonawców. Procedurę tę stosowano również w latach 2013 – 2014.

(akta kontroli str. 46-55, 66)

W każdym roku objętym kontrolą, Gmina w umowach zawieranych z wykonawcami na zwalczanie barszczu Sosnowskiego dokładnie określała na jakim obszarze i na jakich działkach mają być przeprowadzone zabiegi zwalczania barszczy oraz jakimi środkami. W 2013 i 2014 r. w umowach zapisano że wykonanie zabiegów musi gwarantować usunięcie roślin, zatrucie preparatami chemicznymi liści, systemu korzeniowego oraz nasion. Od 2016 r. w umowach zapisano, że wykonanie zabiegów musi gwarantować zahamowanie wzrostu i rozwoju roślin i skuteczne zatrucie preparatami chemicznymi systemu korzeniowego. Zleceniobiorca na powierzonym terenie nie może dopuścić do kwitnienia i wysiewu roślin w kolejnych etapach realizacji umowy. Po każdym etapie sporządzany był protokół odbioru prac. W przypadku konieczności poprawek Gmina wzywała zleceniobiorcę do wykonania poprawek.

(akta kontroli str. 58, 68-71, 235-355, 356-419)

Projekt „Środowisko bez Barszczu Sosnowskiego” prowadzony przez UR w Krakowie na terenie Gminy w 2015 r. przewidywał redukcję populacji barszczu na poziomie 80% oraz konieczność utrzymania jego trwałości. W umowie zawartej pomiędzy UR w Krakowie a Gminą nie zamieszczono zapisów zobowiązujących

⁴ Dz. U. z 2018 r. poz. 1986.

⁵ Zarządzenie nr 64/2014 Burmistrza Miasta Zakopane z 16 kwietnia 2014r. w sprawie obowiązywania w Urzędzie Miasta Zakopane regulaminu udzielania zamówień, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000Euro

Gminę do jego utrzymania. Gmina otrzymała od kierownika projektu ze strony UR w Krakowie pismo z 5 października 2018 r., w którym została zobowiązana do zachowania trwałości projektu do 11 grudnia 2020 r. Kontrole przeprowadzane przez UR w latach 2016-2018, tj. w okresie trwałości Projektu, potwierdziły, że osiągnięta w ramach Projektu redukcja populacji barszczu na poziomie 80% została utrzymana w tym okresie.

W każdej umowie podpisanej z WFOŚiGW poczynając od 2016 r. zawarto zapisy dotyczące efektów jakie miała przynieść realizacja działań związanych ze zwalczaniem barszczu Sosnowskiego. Najważniejszym efektem rzeczowym zadania było wykonanie zabiegów likwidacji barszczu na określonym obszarze Gminy. Dokumentami potwierdzającym osiągnięty efekt były protokoły odbioru prac podpisywane przez przedstawiciela gminy oraz przedstawiciela wykonawcy.

(akta kontroli str. 87-92, 356-419, 438,443)

Gmina była zobowiązana do posiadania zgód od właścicieli działek prywatnych, na których występował barszcz Sosnowskiego, na wejście na nie i przeprowadzenie zabiegów. Urząd Gminy otrzymywał pisemne zgody właścicieli działek. W przypadku braku kontaktu z właścicielem posesji Gmina występowała z prośbą o pomoc do Komendanta Straży Miejskiej w Zakopanem w uzyskiwaniu pisemnych zgód, również w kościołach na terenie Gminy proboszczowie podczas mszy odczytywali ogłoszenie Burmistrza z prośbą o przesłanie pisemnej zgody bądź osobiste jej podpisanie w siedzibie Urzędu Miasta.

(akta kontroli str. 467-477)

W wyniku działań podejmowanych przez Gminę w walce z rozprzestrzenianiem się barszczu Sosnowskiego obszar zajmowany przez barszcze kaukaskie systematycznie spadał. W 2013 r. i 2014 r. kiedy zwalczano barszcz Sosnowskiego jedynie na terenach Gminnych występował on na obszarze około 10 ha, poczynając od 2015 r. kiedy zaczęto zwalczać barszcz na wszystkich działkach areal jego występowania zmniejszył się z 8,63 ha w 2015 r. do 5,9 ha w 2019 r. Należy zaznaczyć, że barszcze Sosnowskiego pojawiają się cały czas wzdłuż cieków wodnych co roku na tych samych obszarach, ich liczebność spada. Na podstawie przeprowadzonych w toku kontroli NIK oględzin działek wykazanych w inwentaryzacji z 2014 r. stwierdzono, że w większość miejsc, w których były prowadzone zabiegi rośliny są już pożółkłe bądź uschnięte. W miejscach do 2m od brzegów cieków wodnych, w których zgodnie z umową nie można prowadzić oprysków, kwiatostany były pucianane. Ponadto zauważono nowe młode stanowiska barszczu, które, jak oświadczył pracownik Gminy, zostaną poddane zabiegom w trzecim etapie prac.

Oględzinom poddano również teren znajdujący się przy parkingu pod Gubałówką, gdzie w lipcu 2019 r. zostały zauważone stanowiska barszczu Sosnowskiego⁶. Miejsce to zostało oznaczone na mapce prezentującej rozmieszczenie stanowisk barszczu Sosnowskiego na terenie Gminy i Miasta Zakopane opracowanej w ramach inwentaryzacji wykonanej w 2014 r. dla projektu „Środowisko bez barszczu Sosnowskiego (Heracleum Sosnowskyi Manden)”. Działania związane z likwidacją barszczu Sosnowskiego na tym terenie prowadzono co najmniej od 2014 r. Przeprowadzone przez NIK oględziny potwierdziły wykonanie zabiegów zwalczających barszcze na tym terenie. Na poddanej oględzinom działce znajdowały się uschnięte i pożółkłe rośliny barszczu.

(akta kontroli str. 65, 72-85, 481)

⁶ <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,168571,24975846,barszcz-sosnowskiego-wyrosi-na-parkingu-pod-gubalowka-co-to.html>; <http://24tp.pl/n/59295>.

W umowach zawartych z wykonawcami od roku 2016 nie przewidywano usuwania roślin po zabiegu i ich utylizacji. Rośliny były pozostawiane na miejscu. Natomiast w latach 2013 – 2014 umowy z wykonawcami wymagały, aby w odległości poniżej 2m od cieków wodnych, ucinać kwiatostany, zbierać je do szczelnych worków w sposób nie dopuszczający do wysiewu nasion oraz wywiezieniu ich do miejsc utylizacji. Gmina nie weryfikowała, czy wykonawca utylizował zebrane rośliny.

(akta kontroli str. 235-355)

UR w Krakowie po zakończeniu projektu „Środowisko bez barszczu Sosnowskiego” w latach 2016, 2017 2018, w okresie jesiennym, kontrolował Gminę pod kątem zachowania trwałości projektu. Kontrole te potwierdziły utrzymanie redukcji o 80% populacji barszczu w stosunku do stanu przed rozpoczęcia projektu.

Gmina nie była kontrolowana przez żadne inne instytucje z tytułu realizacji działań związanych z walką z barszczami kaukaskimi. Również WFOŚiGW nie przeprowadził żadnej kontroli w ramach udzielanych corocznie dotacji. Zgodnie z umowami podpisanymi z WFOŚiGW Gmina rozliczała dotację, okazując faktury za wykonane usługi zwalczania barszczu, sprawozdania z realizacji zadania wraz z dokumentacją fotograficzną, protokoły odbioru prac.

(akta kontroli str. 438-450)

Starosta Powiatu tatrzańskiego poinformował, że na działkach będących własnością Powiatu Tatrzańskiego (głównie pasy drogowe dróg powiatowych) pojawiające się siedliska barszczu kaukaskich są na bieżąco likwidowane w ramach środków własnych powiatu. Ponadto w roku 2014 Starosta Tatrzański gospodarujący zasobem nieruchomości Skarbu Państwa na terenie Powiatu Tatrzańskiego, wyraził zgodę na dysponowanie gruntami celem przeprowadzenia zabiegów zwalczających siedliska barszczu prowadzonymi przez Urząd Miasta Zakopane. W ramach akcji informacyjnej skierowanej do mieszkańców powiatu Starostwo Powiatowe w Zakopanem zamieściło na stronie internetowej powiatu, tablicy ogłoszeń oraz prasie lokalnej informacje nt. zagrożeń ze strony Barszczu Sosnowskiego oraz metod jego zwalczania.

(akta kontroli str. 479-480)

Gmina w 2014 r. zorganizowała szkolenie dla mieszkańców przeprowadzone przez UR w Krakowie, Małopolską Izbę Rolniczą oraz Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin ZD Grodkowice w ramach projektu „Środowisko bez barszczu Sosnowskiego”. Informacja o szkoleniu wraz z zaproszeniem była zamieszczona na stronie internetowej Gminy.

Ponadto na tablicy ogłoszeń, jak i na stornie internetowej Gminy zamieszczano co roku informacje ostrzegające o barszczu Sosnowskiego. W miejscach, w których występuje duży ruch turystyczny, a gdzie zwalczano barszcz wywieszano tablice ostrzegawcze.

(akta kontroli str. 62-63, 454-466)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

V. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W związku z niesformułowaniem wniosków pokontrolnych Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie nie oczekuje odpowiedzi na niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Kraków, września 2019 r.

Kontroler
Łukasz Chudzik
inspektor kp.

.....